

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Το Παιδαγωγικό Φροντιστήριο Καρπενησίου και Τροβάτου Αγράφων

Του Κώστα Ι. Ζήση

Κυρίες και κύριοι,

Είναι μεγάλο το θέμα που προσκλήθηκα να διαπραγματευθώ. Κι όταν μιλούμε για μεγάλο, εννοούμε και στην έκταση και στη σπουδαιότητα. Με την σύντομη εισήγησή μου, δεν θα καλύψω το θέμα στην έκτασή του, αλλά θα προσπαθήσω, σταχυολογώντας στοιχεία να γίνουν γνωστά κάποια γεγονότα στο ευρύ κοινό, που δυστυχώς, έχει άλλα ενδιαφέροντα. Στους λίγους να ξαναζωντανέψουμε παλιές θυμήσεις και τέλος να φέρουμε στο φως νέα στοιχεία, ώστε να δικαιολογείται και η εισήγησή μας στο Συνέδριο. Με την ευκαιρία ευχαριστούμε το Πάντειο Πανεπιστήμιο και το Δήμο Καρπενησίου κι όλους όσους συνέβαλαν στη διοργάνωση και πραγματοποίηση, αυτού του Συνεδρίου και ιδιαίτερα τον σημερινό οικοδεσπότη τον πρόεδρο των Κορυσχάδων και μοναδικό, παρόντα μαθητή του Φροντιστηρίου Καρπενησίου, ο οποίος μας φιλοξενεί στην ιστορική αυτή αίθουσα. Άλλωστε θα μπορούσε να βρει κανείς καλύτερο περιβάλλον να μιλήσει για την εκπαίδευση;

Είμαι θιασώτης της αρχής, που επικεντρώνεται στα λόγια του Κοραή. «Πρέπει να μορφωθεί το Έθνος για να ελευθερωθεί» και προσθέτω για να διατηρηθεί και να δημιουργήσει. Από σύστασης του Ελληνικού Κράτους, η παιδεία περνούσε μέσα από την εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων, η οποία κάθε φορά κατευθυνόταν και αναπαρήγαγε το εκάστοτε κατεστημένο. Ελάχιστες ήταν οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες με Νομοθετικά Διατάγματα, όπως του Πετρίδη, Τσιριμώκου και λιγοστά ακόμα που πάντα τ' ακολουθούσαν αντιμεταρρυθμιστικά, με επακόλουθα πισωγυρίσματα, συνοδευόμενα με αντιδραστικές ενέργειες, όπως το «να καώσει» η απόσυρση του αναγνωστικού «τα ψηλά βουνά», του συμπατριώτη μας Ζαχαρία Παπαντωνίου, η διάλυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου, η αναστολή της Δ.Ο.Ε. και τόσα άλλα.

Όλες αυτές οι προσπάθειες θετικές ή αρνητικές, στα χρόνια της Κατοχής αναστάλησαν και οι προτεραιότητες που δόθηκαν αναγκαστικά ήταν «ψωμί – ελευθερία». Η Παιδεία παραλείπεται. Ποιός να κοιτάξει για γράμματα, όταν καθημερινά τα κάρα των Δήμων σ' όλη τη χώρα, μαζί με τα σκουπίδια φόρτωναν και σωρεία πτωμάτων, από νεαρά άτομα κυρίως θύματα της πείνας; Από στοιχεία που έχουμε και περιληπτικά αναφέρουμε, ότι στην Ελλάδα φοιτούσαν μέχρι το 1940, 1.000.000 περίπου μαθητές. Το 1942 ο αριθμός κατεβαίνει σε 400.000 μαθητές που όλο και περισσότερο μειώνεται χωρίς φυσικά να έχουμε απόλυτα στατιστικά στοιχεία. Από το σύνολο των σχολικών κτιρίων, 8.345 τα επίταξαν οι κατακτητές, αρκετά κάηκαν και μόνο 719 έμειναν απείραχτα. Το χειμώνα του 41-42 πέθαναν από πείνα 60.000 παιδιά κι άλλων 130.000 κλονίστηκε σοβαρά η υγεία τους.

Η Ευρυτανία, η «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ», ο τόπος που στις δύσκολες στιγμές του Έθνους πάντα σήκωνε το βάρος των καιρών και καλοδέχονταν όλα τα προοδευτικά και φιλελεύθερα στοιχεία, είχε και ψωμί. Ας είναι καλά οι πεζούλες και ο ιδρώτας του λαού της. Και ψωμί, λοιπόν, για επιβίωση και ελευθερία, μια και ο έχθρός δύσκολα τ' αποφάσιζε να κλειστεί μέσα στην άγρια φύση της, αλλά κι όταν το έκανε πάντα έβρισκε δυσκολίες.

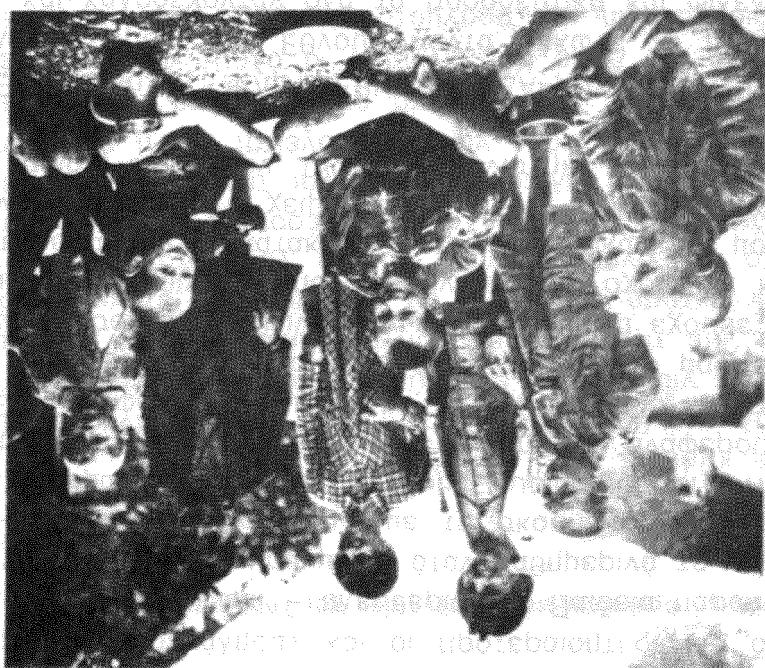
Λιγοστές οικογένειες σε κάθε χωριό πείνασαν. Κι αυτές οι περιπτώσεις αντιμετωπίστηκαν με βοήθεια από τις πιο εύρωστες οικογένειες του χωριού, είτε με συσσίτια κάτω από την εργασία κι επίβλεψη της Ε.Τ.Α.

Η Ναυσικά Φλέγγα - Παπαδάκη, ως υπεύθυνη της περιοχής είναι και κατατοπιστική και γλαφυρή στην αφήγησή της¹. Αλλά και οι εικόνες μιλούν μόνες τους, όπως τις διέσωσε ο φακός του φωτογράφου της αντίστασης, του Σπύρου Μελετζή και του Αλέκου Μεργιαλλή.

Η οργάνωση προχωράει τα παιδιά με τάξη κι ευπρεπισμένο τρόπο τις εθνικές γιορτές, με την ομήγησή τους (φωτ. Α. Μερυαγλή).

Πρόκειται ομοίως, προς ανθηρωτική πρόκληση, στην Ερυθραία (φωτ. Ζ. Μεσέτιη).

Το θέμα της Παιδείας στην Ευρυτανία, αρχικά προσπάθησαν να το λύσουν προσωρινά μόνοι τους. Σε κάθε χωριό υπήρχαν και κάποιοι νέοι που ήξεραν δυο γράμματα παραπάνω, που είχαν πάει στο Γυμνάσιο ή ήταν φοιτητές που επέστρεψαν στον τόπο τους. Αυτοί οι νέοι - νέες συγκέντρωναν τους μαθητές στα χωριά και τους έκαναν μάθημα, όπου ήταν πιο εύκολο. Λειτουργήσαν δηλαδή «κρυφά Σχολεία», στην ύπαιθρο).

Στα περισσότερα όμως χωριά υπήρχαν δάσκαλοι που υπολείπτονταν τα σχολεία τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε, το σχολικό έτος 40-41, λειτουργήσαν, σ' όλη την Ελλάδα, τα κανονικά σχολεία 3 μήνες και την επόμενη χρονιά 20 ημέρες².

Η Κυβέρνηση του βουνού, η Π.Ε.Ε.Α., φυσικό ήταν να μην αδιαφορήσει σε θέματα παιδείας. Αρχικά ζήτησε την γνώμη, την εισήγηση των οργανώσεων της ΕΠΟΝ και ΕΑΜ. Ήδη από τις αρχές τους 1944, ο Δημήτρης Γληνός και η ομάδα συνεργατών του έκαναν στην ΕΠΟΝ τις προτάσεις τους με τον τίτλο «σκίτσο μιας δημοκρατικής Παιδείας», το οποίο έχουμε στην διάθεσή μας στο πρωτότυπο και αποτελεί εκπαιδευτικό και ιστορικό ντοκουμέντο (ντοκ. σχετ. από το αρχείο της δασκάλας Ιουλίας Παπαχρήστου - Πουμπλίδη).

Με βάση αυτό το σκίτσο κατατέθηκε στην ΠΕΕΑ, το «Σχολείο μιας Λαϊκής Παιδείας», ένα σχέδιο που είχαν επεξεργαστεί κατά την κατοχή δύο Επιτροπές. Η μία κοντά στο ΕΑΜ κι άλλη κοντά στην ΕΠΟΝ. Οι πρώτες 4 σελίδες «Η θέση και οι σκοποί της Παιδείας είναι από την εργασία του ΕΑΜ». Όλη η άλλη εργασία είναι της ομάδας εκπαιδευτικών της ΕΠΟΝ. Το σχέδιο τούτο υποβλήθηκε στη Γραμματεία Παιδείας το 1944³.

Ο αναπληρωτής Γραμματέας της Παιδείας, καθηγητής Πέτρος Κόκκαλης, έκανε την εισήγησή του στο Εθνικό Συμβούλιο. Αναφερόμαστε ενδεικτικά σε μερικά σημεία της τα οποία ούτε τώρα, μετά από 50 χρόνια, δεν τέθηκαν σε εφαρμογή ολοκληρωτικά.

«Τα χαρακτηριστικά της παλιάς παιδείας: Ήταν αντιλαϊκή. Έδινε ποσοτική και όχι ποιοτική μάθηση. Καλλιεργούσε τον ατομισμό. Είχε αντιδραστικά ιδανικά: τον ασκητισμό, τον ψευτοκλασικισμό και τέλος τον φασισμό. Στο λαϊκό κράτος, η παιδεία πρέπει να εξυπηρετεί τα

ζωντανά ιδανικά της λευτεριάς, της λαοκρατίας και της ειρήνης. Πρέπει να διδάσκει τη νεολαία: Ότι η φύση και η ζωή αλλάζουν μορφές. Ότι η σημερινή κατάσταση δεν είναι αιώνια. Ότι η αλλαγή της γίνεται με αγώνα. Και ότι στον αγώνα αυτόν οι νέοι πρέπει να είναι πρωτοπόροι.

Η λαϊκή Παιδεία πρέπει να έχει: 1) Οχτατάξιο δημοτικό σχολείο, με διαφορισμό των δύο τελευταίων τάξεων, 2) Σχολικά κτίρια συγχρονισμένα, 3) Μορφωμένο διδαχτικό προσωπικό, 4) Για μέθοδο, τη δημιουργική εργασία, 5) Ισότητα όλων των παιδιών απέναντί της και 6) Οργάνωση κατα τρόπο που να εξυπηρετεί τις υλικές και ηθικές ανάγκες του λαού. Για να το πετύχει αυτό πρέπει να είναι ενιαία»⁴.

Μετά τον Κόκκαλη, για θέματα παιδείας, μίλησε ο σεβ. Ιωακείμ και κατόπιν ο Π. Καρασεβδός (Πρακτικά Εθνικού Συμβουλίου, δέκατη μέρα).

Μια από τις αποφάσεις της ΠΕΕΑ ήταν η ίδρυση και λειτουργία δύο Παιδαγωγικών Φροντιστηρίων, στο Καρπενήσι και στο Φουρνά (Συνεδρίαση 33, στις 24.6.44, Σάββατο πρωί) με 40 το καθένα φοιτητές και να τοποθετηθούν «σαν προϊστάμενος στο Φροντιστήριο Καρπενησίου οι Σωτηρίου και Παπαμαύρος και στο Φροντιστήριο Φουρνά η Ρόζα Ιμβριώτη»⁵, για να αντιμετωπισθεί η έλλειψη των δασκάλων, που ήταν απόρροια του Αλβανικού πολέμου και της κατοχής.

Με νέα πρόταση του προσωρινού Γραμματέα της Παιδείας «αποφασίζει το β' παιδαγωγικό Φροντιστήριο να λειτουργήσει στην Τύρνα (Θεσσαλία) αντί του Φουρνά (Ευρυτανίας) (Συνεδρίαση 37), 6.7.44)⁶.

Και πράγματι οι αποφάσεις αυτές έγιναν πράξη.

**ΠΕΕΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Αρ.Πρ.61**

Πρός

τὸ συνέγ. Διευθ. Πάλλα
Σφοδρ. Βολ. Ἀρχιεπιστῶν

Ὡς γνωρίζετε ἐπὶ διευθύνετε καθηγητὴ ἐπὶ Παιδαγωγικὸ Φροντιστήριον καὶ ἰδρυθῆναι ἐπὶ Καρπενήσι κατ' ὄψιν παρακαλοῦμαι νὰ ἀναχωρήσετε νῦν τὴν πόλιν αὐτὴ γιὰ νὰ ἀναλήθετε τὰ νέα σας καθήκοντα.

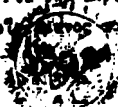
Γεώργιος Καρασεβδός

Στὴν ἔδρα τῆς ΠΕΕΑ 17 Ἰοῦνη 1944

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Γραφείου

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Παιδείας

Πέτρος Κόκκαλης

Ο διορισμός του Δ. Πάλλα, από την ΠΕΕΑ, ως καθηγητή στο Π.Φ. Καρπενησίου.

Η Π.Ε.Ε.Α. (Γραμματεία Παιδείας) έστειλε εγκύκλιο προς όλες τις Επονίτικες οργανώσεις το λεγόμενο «σήμα», για να προτείνουν πρόσωπα που θα φοιτήσουν στο Φροντιστήριο.

Οι Επονίτικες οργανώσεις, επέλεξαν τους σπουδαστές, αφού έλαβαν υπόψιν τις γραμματικές τους γνώσεις, το ήθος και τις ανάγκες των. Ο αριθμός των σπουδαστών από κάθε οργάνωση είναι στις περισσότερες φορές τρεις, αλλά φτάνει και μέχρι 7 π.χ. ΕΠΟΝ Θέρμου Τριχωνίδας. Η άφιξη των αρχίζει στα τέλη Ιουνίου και αρχές Ιουλίου έρχονται οι καθηγητές. Οι καθηγητές προσκλήθηκαν με έγγραφο (φωτοτυπία Νο 2), όπως αυτό του Δ. Πάλλα που διεσώθηκε. Έφτασαν στο Καρπενήσι, οι: Κώστας Σωτηρίου και Μιχάλης Παπαμαύρος, διακεκριμένοι παιδαγωγοί που ορίστηκαν και συνδιευθυντές, ο Αλέκος Παπαγεωργίου, ο Τάσος Βαφειάδης, ο Νίκος Μπρούζος (Λύρης), ο Μήτσος Βαϊτσος, ο Δημήτρης Πάλλας, ο Κώστας Παπανικολάου, ο Κ. Γεωργαλάς, (κατά διαστήματα). Ο δάσκαλος Γιώργος Μυρσιωίτης και η δασκάλα Τερψιχόρη Γουβέλη, ως βοηθοί (φωτ/πία 2).

Οι σπουδαστές κάνουν τις πρώτες επαφές μεταξύ τους, στα πλαίσια της ΕΠΟΝ, και στις 7.7.44 έγινε η πρώτη σύσκεψη παρουσία όλων, μαθητών και καθηγητών, μ' απούσα την δασκάλα Τερψιχόρη Γουβέλη. Ο κάθε μαθητής, παρουσιάζει τα συστατικά του στοιχεία και τα καταθέτουν στον καθηγητή Αλέξη Τόμπρο (Ψευδ. του Αλεξ. Παπαγεωργίου), ο οποίος ήταν ο εκπρόσωπος (σύνδεσμος) των καθηγητών με τους σπουδαστές. Την ίδια μέρα έγινε και η εκλογή του Γραμματέα της ΕΠΟΝ σπουδαστών, του Λεωνίδα Παπαθανασόπουλου μετά από πρόταση του Τόμπρου. (Αρχικά, ο Γραμματέας της ΕΠΟΝ σπουδαστών ήταν και γραμματέας της κομματικής οργάνωσης. Στο Τροβάτο, μετά από καθαρά δημοκρατικές διαδικασίες, εκλέχθηκε κομματικό γραμματέας ο Ξεν. Σκοτίδας, από τη Λειβαδιά). Ο Γραμματέας σπουδαστών, συμμετείχε σ' όλες τις εκδηλώσεις του Συλλόγου καθηγητών, ανεξάρτητα αν τα θέματα ήταν επιστημονικά και είχε δικαίωμα γνώμης.

Για τους καθηγητές και τα διδασκόμενα μαθήματα, δεν θ' αναφερθώ, γιατί έχουν δημοσιευθεί. Η εισήγησή μου αποτελείται από νέα στοιχεία και ελπίζω να εμπλουτιστεί ακόμα περισ-

σότερο, καθόσον συνεχίζεται η έρευνα, αποκαλύπτοντας νέους σπουδαστές και καταγράφοντας τις απόψεις τους.

Τα μαθήματα γίνονταν στο Δημοτικό Σχολείο Καρπενησίου, η διαμονή των σπουδαστών σε σπίτια και οι συγκεντρώσεις στο εξοχικό κέντρο «Νεραΐδα».

Στο εναρκτήριο μάθημα, στο κέντρο «Νεραΐδα», από μέρους των σπουδαστών μίλησε η Ζησοπούλου Δανάη, από τις Μεξιάτες Φθιώτιδας, μετά από πρόταση του Σωτηρίου, ο οποίος και τη βοήθησε στο σχέδιο της ομιλίας.

Τα μαθήματα συνεχίζουν κανονικά με πλούσιο πρόγραμμα. Στις 6 Αυγούστου καταφτάνει η είδηση για τον ερχομό των Γερμανών. Ακολουθεί σύσκεψη. Ο Παπαμαύρος λόγω και της υψηλής του ευθύνης κατέληξε να διαλυθεί και να ξαναλειτουργήσει (το Φροντιστήριο) όταν παρέλθει ο κίνδυνος. Ο Τόμπρος είπε: «Οι στρατιωτικές και οι πολιτικές οργανώσεις, μου δήλωσαν ν' ακολουθήσουμε το δρόμο μας και τους στόχους μας». Κανείς άλλος δεν εξέφρασε άποψη. Ο Σωτηρίου απευθυνόμενος προς τον Λεωνίδα τον εκπρόσωπο των σπουδαστών είπε: «Τί λένε τα παιδιά;». Ο Λεωνίδας σηκώθηκε όρθιος. *«Το Φροντιστήριο δεν θα διαλυθεί, αλλά θα ζητήσουμε από τους σπουδαστές που έχουν ασκηθεί σε όπλα και πρώτος εγώ ο ίδιος, να κάνουμε ομάδα η οποία θα πολεμήσει, με το στρατό, τους Γερμανούς και μόλις φύγουν, η ομάδα θα ενσωματωθεί πάλι στο Φροντιστήριο»*⁷.

Η απόφαση που πάρθηκε ήταν να μετακινηθεί σύσσωμο το Φ. προς το εσωτερικό με κατεύθυνση προς τα Άγραφα. Κι έτσι έγινε. Δεν ακολούθησε την πορεία ο Θανάσης Πανάγος, που ήταν ασθενής και (πιθανότατα) η Γαβαλά Ελισάβετ από την Σπερχειάδα, γιατί ήταν ανάπηρη και είχε μηχανισμούς στα πόδια της. Ο Παπαμαύρος στις ενθυμήσεις του την αναφέρει, ότι ακολούθησε, αλλά πιθανότατα δεν ακολούθησε, γιατί κανείς από τους μαθητές δεν την θυμάται στο Τροβάτο.

Η Αστερία Κακανά, που τα πόδια της ήταν σχεδόν άχρηστα από τα κρουοπαγήματα στην Καρούτα, ακολούθησε, μεταφερόμενη στο μοναδικό ζώο.

Όταν έφτασαν στο Κεράσοβο, μετά από πρωτόγνωρες εντυπώσεις και δυσκολίες, που καταγράφονται από τον ίδιο τον

Παπαμαύρο, στην Επιθεώρηση Τέχνης⁸, διεπίστωσαν ότι οι Γερμανοί ακολουθούσαν από πολύ κοντά. Πουθενά, βέβαια δεν δώσαν μάχη, όπως αναφέρεται, από το Χ. Σακελλάριου⁵. Στο Κεράσοβο συναντάνε ομάδα στρατού με αξιωματικούς του ΕΛΑΣ και τη Σοβιετική αντιπροσωπεία μ' επικεφαλής τον Ποπώφ.

Εκεί γίνεται νέα σύσκεψη. Αφορούσε πάλι το Φροντιστήριο. Ο Παπαμαύρος επέμενε: «είναι μεγάλη ευθύνη να σκοτωθούν τα παιδιά». Ο Σωτηρίου σιώπησε, ο Τόμπρος λέει: «να συνεχιστεί η πορεία» και ο Σαράφης χαμογέλασε κι απευθύνεται στον εκπρόσωπο των σπουδαστών με το «εσύ τί λες;». Ο Λεωνίδας με τον ενθουσιασμό τον νεανικό μίλησε επαναστατικά, αλλά ο Σαράφης κατέληξε: «εχουμε στρατό να παλέψουμε, εσείς να τελειώσετε την αποστολή σας». Και τράβηξαν για τ' Άγραφα.

Η επόμενη διαμονή έγινε στο Μάραθο. Εκεί στήσαν και εκδηλώσεις με σατιρικά. Ενδεικτικά αναφέρω τους στίχους του Χαρ. Μαυρίκα, όπως τα απάγγειλε ο σπουδαστής Στελ. Μαυρογόνας βοηθός του Δ. Πάλλα και ικανός στιχοπλόκος. Αναφορικά με το «ακυρωτικό»... *«ακύρωσε όλα τα χωριά, σύμφωνα με το νόμο κι αφού δεν βρήκε σιγουριά, θα πάρει κι άλλο δρόμο»... ή για τους καθηγητές και τις συνθήκες... «Και ο φυσικός ο Δρόσος μας, θέλει να μας ξεκάνει κι ετοίμασε συσσίτιο, σ' αγάνοτο καζάνι...» και... «όλοι τούτο μας φτιάξαν για συσσίτιο, στο Μάραθο κουρκούτι...».* Στο χωριό Άγραφα την επόμενη μέρα, το πνεύμα και η ψυχολογία διαφορετική. Φιλοξενίες, φαγητό, ομιλίες, ψυχαγωγία και πάλι πορεία για το γειτονικό Τροβάτο.

Στο Τροβάτο, με την παλιά Σχολή των Ελληνικών Γραμμάτων στη Τουρκοκρατία και τους αξιόλογους καθηγητές και μαθητές, έμελλε να λειτουργήσει τούτο το Φροντιστήριο, στην εκκλησία του Αϊ-Δημήτρη, στον Κάτω συνοικισμό, μια εκκλησία με 600 τόσα χρόνια ιστορία.

Η λειτουργία του Φροντιστηρίου άψογη. Τα μαθήματα ικανοποιούν όλους, ως προς το περιεχόμενο και τη διδακτική τους. Οι σπουδαστές Ξενοφών Σκοτίδας και Μηνάς Εμμανουήλ από τη Λεβαδειά, θυμούνται: *«Η διδασκαλία γινόταν προφορικά με πρότυπο το «Σχολείο Εργασίας», πρωτοποριακά για την εποχή εκείνη. Μια μέρα ο Παπαμαύρος έγραψε σε μικρά χαρτάκια τα ονόματα*

των παιδιών του σχολείου (Τροβάτου), που κάναμε πρακτική και τους τα μοίρασε. Το κάθε παιδί διάβασε το δικό του όνομα. Μετά τα συγκέντρωσε όλα μαζί τα χαρτάκια και τα μοίρασε τυχαία. Οι μαθητές αναγνώρισαν ότι δεν είναι το δικό τους κι έψαχναν μεταξύ τους να το βρουν.

Δίδασκαν τη μέθοδο της ολική κι όχι την αναλυτικοσυνθετική. Λέγανε ότι αυτό που βλέπουμε το κρατάμε καλύτερα γι' αυτό πρέπει το μάθημα να γίνεται με εικόνες, με παραστάσεις, με πειράματα π.χ. επίσκεψη στο μύλο. Η αφομοίωση της ύλης γινόταν με συζητήσεις μεταξύ μαθητών και μεταξύ μαθητών - καθηγητών. Η εκπαίδευση ήταν συνεχής, όλη η μέρα ήταν μια διά βίου παιδεία. Οι δάσκαλοί μας οι καλύτεροι. Χαιρόσουν ν' ακούς τον Σωτηρίου.

Ο Παπαμαύρος όταν μιλούσε δεν άκουγε τίποτε άλλο δίπλα του, τόσο απορροφημένος ήταν. Η τύξη ανεβασμένη πολύ, ηθικά και ψυχολογικά. Η σχέση μεταξύ μας ξεχωριστή μ' απεριόριστη εκτίμηση και σεβασμό. Το «κλίμα» που επικρατούσε ήταν διαφορετικό από κάθε άλλη «κατασκήνωση». Η διαβίωσή μας στο Τροβάτο ήταν πιο καλή από κάθε άποψη. Είχαμε και τα παιδιά του σχολείου (15-20) και τους κάναμε μάθημα. Έγινε σύσταση να μην απλώνουμε σε ξένα φρούτα, τροφές κ.λπ. Μια μέρα ένας μαθητής (ο Γ.Π. από το Μεσολόγγι) πήρε ένα καλαμπόκι. Πέρασε από συμβούλιο. Με χίλια συγνώμη απέφυγε την οριστική αποβολή. Τέτοια κρούσματα δεν ξανάγιναν. Ακόμα και τον σεβάσμιο Παπαμαύρο τον βλέπαμε κάπως άσχημα, όταν έτρωγε κάπου-κάπου καρύδια».

Τα μαθήματα κράτησαν μέχρι τις 10 Σεπτέμβρη, την τελευταία μέρα δόθηκαν αποδεικτικά και φύγαν για τα χωριά τους.

«Απέξω από την εκκλησία του Αϊ-Δημήτρη στο χωριό Τροβάτο της Ευρυτανίας είναι μαζεμένοι σπουδαστές του Παιδαγωγικού Φροντιστηρίου του Καρπενησιού.

Στο χωριό αυτό τελείωσαν τα μαθήματά τους και τώρα διορίστηκαν όλοι δάσκαλοι στην Ελεύθερη Ελλάδα.

Σήμερα θα δώσουν τον όρκο τους στην ΠΕΕΑ.

Μηροστά σ' ένα τραπέζι στέκονται ο παπάς του χωριού, ο παπα-Γιώργης, ο πρόεδρος της Αυτοδιοίκησης, οι διευθυντές και οι καθηγητές του Φροντιστηρίου...

Μα τώρα ήρθε η μέρα να χωριστούν.

Ο παπα-Γιώργης έβαλε ευλογητό. Ευλόγησε όλους, που εργάζονται στον αγώνα είτε με το ντουφέκι, είτε με την πέννα.

Ο διευθυντής του Φροντιστηρίου διάταξε: Προσοχή! Όλοι στάθηκαν ακίνητοι.

Ο παπάς διαβάζει μία - μία τις λέξεις του όρκου κι οι σπουδαστές τις επαναλαβαίνουν με υψωμένο το δεξιό τους χέρι...

Μερικοί χωρικοί, που από το δρόμο παρακολουθούσαν την τελετή, στάθηκαν κι αυτοί, όσο βαστούσε ο όρκος, αμίλητοι κι ακίνητοι στις θέσεις τους. Κοντά τους στέκονταν με στάση προσοχής και οι Ιταλοί αιχμάλωτοι, του χωριού.

Όταν τελείωσε ο όρκος, ο διευθυντής του Φροντιστηρίου άρχισε να διαβάζει ένα μήνυμα από τον πρόεδρο της ΠΕΕΑ, που αποχαιρετούσε τους σπουδαστές και τους ευχόταν καλή επιτυχία στο μεγάλο έργο του δασκάλου που άρχιζαν από τη μέρα εκείνη.

Ακόμα τους έλεγε πως πρέπει να είναι περήφανοι γιατί είναι δάσκαλοι. Γιατί και οι δάσκαλοι είναι από εκείνους που εργάζονται για την πρόοδο του λαού...».

Αυτά κι άλλα γράφτηκαν εκείνες τις μέρες και το κείμενο δημοσιεύτηκε στο αναγνωστικό, που εκδόθηκε μετά από ένα μήνα. «Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ», με τον τίτλο «Ένας όρκος»¹⁰.

Από τους 64, κατά πληροφορίες, μαθητές που έφθασαν στο Καρπενήσι, αντί 40 που έλεγε η απόφαση της ΠΕΕΑ οι 62 τράβηξαν για το Τροβάτο¹¹. Δεν γνωρίζουμε αν αποφοίτησαν όλοι. (Η έρευνα συνεχίζεται και σύντομα πιστεύουμε θα έχουμε πιο καλύτερα στοιχεία. π.χ. Η Σταυροπούλου - Μακρυπούλια Μαρία, δασκάλα σήμερα, ήταν παντρεμένη κι έφυγε από το Τροβάτο, χωρίς να τελειώσει). Από αυτούς, γνωστά ήταν τα ονόματα των 36. Από την έρευνά μας συμπληρώσαμε λάθη και προσθέσαμε άλλους 16 και συνεχίζουμε πιστεύοντας ότι θα συμπληρωθεί όλος ο κατάλογος.

Θα μου επιτρέψετε, ν' αναφερθώ ονομαστικά σ' όλους και το επάγγελμα που ακολούθησαν, ώστε να βγάλει ο καθένας τα δικά του συμπεράσματα.

Τα ονόματά τους είναι:

Αναγνωστόπουλος Στέργιος, από τα Φάρσαλα Θεσσαλί, διάφορες εργασίες.

Αναστάσης Αθανάσιος, από το Παπαρούσι Ευρυτανίας, ζούσε στο παραπέτασμα.

Γουβάλα Ελισάβετ (Σαβούλα) από Σπερχειάδα ήταν ανάπηρη με μηχανισμό. Δεν τελείωσε το Φροντιστήριο (δεν ζει).

Ζησοπούλου Δανάη του Κων., από τους Μεξιιάτες Φθιώτιδας, υπάλληλος οργανισμού.

Ηλιοπούλου Μαρία, από το Μεσολόγγι.

Κακανά Αστερία, από την Ιτέα Φωκίδας, ιδιαίτερα μαθήματα.

Καραγεωργοπούλου Μαρία, από Καρπενήσι.

Καραγιάννης Γιάννης, από το Παλαιόκαστρο Φθιώτιδας, δάσκαλος.

Καραγιάννης Κώστας από το Θέρμο Τριχωνίδας, επιχειρήσεις.

Καρίτσα Αγγελική, από το Θέρμο Τριχωνίδας, δασκάλα.

Καροπλεσίτου Αλεξάνδρα, από Καρπενήσι, δασκάλα, εξωτερικό.

Κατσιμάνη Ελένη του Αντωνίου, από τη Σπερχειάδα Φθιώτιδας, καθηγήτρια.

Κατσούρης Ανδρέας, από Λιδωρίκι (φοιτ. Ιατρικής, σκοτώθηκε στην Αθήνα, στον εμφύλιο).

Κοκμοτός Γιάννης, από τη Μυγδαλιά (Πλέσσα) Φωκίδας, δάσκαλος.

Κυρίτσης Αλέκος, από την Μακρακώμη, υπάλληλος στην Πρόνοια (Υγειονομικός) Λαμίας.

Κωστούκη Αναστασία, από την Ευρυτανία, (Καρπενήσι) οικιακά.

Λιούμης Παναγιώτης, από το Μεσολόγγι, δάσκαλος.

Μαμαλιός Νίκος, από Καρπενήσι, υπάλληλος ΙΚΑ, Λαμία.

Μαμαλιού Αγγελική (αδελφή του), από Καρπενήσι, οικιακά, Αθήνα.

Μαυρίκας Χαράλαμπος από τους Κορυσχάδες Ευρυτανίας, υπάλληλος ΙΚΑ, βοηθός του Δ. Πάλλα, σε θέματα εκκλησιαστικά.

Μαυρογόνατος Στέλιος, από το Ραυτόπουλο, δάσκαλος.

Μηνάς Εμμανουήλ, από Λεβαδειά, υπάλληλος Πρωτοδικείου.

Μποσινάκου Αγγελική, από την Ευρυτανία, ιδιωτικά σχολεία.
 Νεοφύτου Αναστασία, από την Αγία Σοφία Τριχωνίδας, μετα-
 άστευσε στο εξωτερικό.

Νταλής Δημήτριος, από το Τροβάτο Ευρυτανίας, δάσκαλος,
 διαμένει στο Καρπενήσι.

Πανάγος Αθανάσιος, από τα Σιταράλωνα Τριχωνίδας, υπάλ-
 ληλος ΙΚΑ Αθηνών.

Παπαθανασόπουλος Λεωνίδας, από το θέρμο Τριχωνίδας,
 εκδότης, Αθήνα.

Παπαϊωάννου Έλλη, από την Μακρακώμη Φθιώτιδας, δασκά-
 λα, Αθήνα.

Παπακώστας Στέφανος, από την Αράχοβα Ναυπακτίας, δάσκαλος.

Παπανικολάου Έλλη, από τα Μάρμαρα Φθιώτιδας, δασκάλα,
 Αθήνα.

Πασπαλιάρης Γεώργιος, από το Μεσολόγγι, Δ. Υπαλληλος
 Εποπτεία Εμπορίου.

Πασπαλιάρης Παναγιώτης, από το Μεσολόγγι, γιατρός ΙΚΑ,
 Αθήνα.

Πατσιούρης[;]

Πολύζος Ανέστης, από την Ευρυτανία, (δεν ζει) Γραμματέας
 Κοιν. Αγ. Ανδρέα Ευρυτανίας.

Πολύζου Φωτεινή, από τη Σπερχειάδα Φθιώτιδας, δασκάλα
 στο Τυμφρηστό, (δεν ζει).

Πρίμπας Επαμεινώδας, από τη Λάσπη Ευρυτανίας, εφορια-
 κός, Λαμία (δεν ζει).

Ράγγος Αλκιβιάδης, από Βράχα, αστυνομικός Κέρκυρα.

Ρετζή Παναγιώτα, από το θέρμο Τριχωνίδας, Δημόσιος Υπ.
 Νομ. Αττικής.

Σακελλαρίου Χάρης, από το Θαυμακό Φθιώτιδας, δάσκαλος,
 Αθήνα.

Σαλταπίδας Ιωάννης, από Καρπενήσι, δεν πήγε στο Τροβάτο,
 αστυνομικός, Αθήνα.

Σκοτίδας Ξενοφώντας, από τη Λειβαδιά, εμπόριο ξυλείας.

Σολωμάκου Αγγελική, «από το θέρμο Τριχωνίδας, οικιακά,
 φιλάσθηνη.

Σταύρου Λουκάς, από Δίστομο (δεν ζει).

Τζεβελέκας Ηλίας, από την Κολοκυθιά Φθιώτιδας (δεν ζει).

Τζιώρας Δημήτριος του Κων. από τη Βράχα Ευρυτανίας, Υπαρχηγός Αστυνομίας Πόλεων, συγγραφέας, Αθήνα.

Τσιώμος Νίκος, από Νέα Γιαννιτσού Φθιώτιδας, δάσκαλος στη Μακεδονία - Αθήνα. (Βλ. ντοκουμέντα που τον αφορούν).

Χειμάρα Ευδοξία, από τη Ναυπακτία...

Πρωτοδικείο Καρφενήσιου
 Καρφενήσιος
 αριθ 74

Πρωτοδικείο
 Πρωτοδικείο Καρφενήσιου Νίκου Τσιώμου 201 (201)
 από την Γραμμή Φθιώτιδας αριθ 1077 (201)

Τσίωμος Νίκος, από Νέα Γιαννιτσού Φθιώτιδας, δάσκαλος στη Μακεδονία - Αθήνα. (Βλ. ντοκουμέντα που τον αφορούν).
 Καρφενήσιος
 Καρφενήσιος

Ο Αποδεδειγμένος
 [Signature]
 [Signature]

Το χειρόγραφο αποδεικτικό του σπουδαστή Νίκου Τσιώμου, από την Γιαννιτσού Φθιώτιδας, με το οποίο μπορεί να διοριστεί προσωρινός δάσκαλος.

Δευτέρα 26 Σεβ 44
 2 Δευ 26 Σεβ 44
 Δι' ατζήν Γεωργ. Π. Ρ. Δ. 215/5/9/44
 20-9-44

ΕΣΤΑΘΕΝΗΣ 201 Π. Δ. Φ.

[Signature]

Στο πίσω μέρος του αποδεικτικού, υπάρχει και το βεβαιωτικό του Δ/ντή, ότι έγινε ο Καθορισμένος όρκος του σπουδαστή.

Π. 5.
Γραμματεία Παιδείας
Αριθ. Π.Π. 910

Έξοχ. Π. Ζ. Ε. Δ. Ο. 9-49

Διορισμός

Πρόεδρο του συλλογικού
Ν. Τσιώμου
Σας ηρώσαμε ότι με απόφαση της Διευρηματικής Επιτροπής διοριστήκατε
προσφυγοδασκάλος στο χωριό Π. Κιργιόβη, Αρ. Π. Π. 910. Σας παρακαλούμε να μετα-
βείτε στη θέση σας και να αναλάβετε τα καθήκοντά σας.

Κρατ. Εντύπωση
Διευρηματική Επιτροπή

Γραμματέας της Παιδείας
Κ. Μαζιγιάνης

Ο διορισμός του σπουδαστή Ν. Τσιώμου. Το μοναδικό ντοκουμέντο που διασώθηκε.

VII

Τελευταία Συνεδρία (1.10.1994)

ΚΛΕΙΣΙΜΟ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προεδρεύων: ΚΑ. Κουτσούκης, Δ/ντής ΕΚΠΕ

Ομιητές: Ν. Καρκάνης (Νικηφόρος)

Α. Μπακόλας

Στ. Ζαμάνος

Γ. Πλατάρης

Σ. Μελετζής

Κ. Μπαλάφας

Β. Νεφελοπούδης

Κ. Παλαιολόγου

Β. Παπαδάκης (Λευτεριάς)

Β. Πριόβολος (Ερμής)

Γ. Χουλιάρης (Περικλής)

Σεβ. κ. Νικόλαος, Μητροπολίτης Καρπενησίου